

SOFRALIK, ŞARAPLIK VE KURUTMALIK ŐZŐM ŐEŐİTLERİ

Yıldız DİLLİ

Dr. Sumru KADER

GİRİŐ

Asma kŐltŐrŐnŐn anavatanı olan Anadolu'daki bağcılığın tarihŐesi M.Ő. 5000 yılına kadar dayanmaktadır Őlkemiz bağcılık aŐısından Çok elveriŐli ekolojik koŐullara sahip olmasından dolayı, Çok sayıda sofralık, kurutmalık ve Şaraplık ŐzŐm ŐeŐitlerinin yetiştiriciliği yapılmaktadır. Őlkemizde yetiştirilen ŐeŐit sayısı 1200 civarında olmasına rağmen, bu ŐeŐitlerden sadece 50-60 kadarının ekonomik anlamda yetiştiriciliği yapılmaktadır.

Őlkemizde 525 bin hektar bağ alanından yaklaşık 3.660 bin ton ŐzŐm Őretimi gerŐekleŐtirilmektedir. Őlkemizde Őretilen ŐzŐmlerin yaklaşık %30'u sofralık, %37'si kurutmalık, %30'u pekmez, pestil, sucuk, Őıra ve %3'de Şaraplık olarak değerlendirilmektedir. Őlkemiz dŐnyanın 5. bŐyŐk ŐzŐm Őreticisidir. Őretilen ŐzŐmŐn yaklaşık %63'Ő Çekirdekli %27'si ise Çekirdeksiz ŐzŐmden oluŐmaktadır. BŐlgelerimize göre Őretim incelendiğinde ise; Ege BÖlgesinde Çekirdeksiz kuru ŐzŐm, Marmara BÖlgesinde sofralık ve Şaraplık, Akdeniz BÖlgesinde ilk turfanda, Orta Anadolu ve GŐneydođu Anadolu BÖlgesinde Şaraplık, Şıralık, sofralık, Çekirdekli kurutmalık ŐzŐm yetiştiriciliği yŐnŐnden gelişme gŐsterdiđi gŐrŐlmektedir (Anonim, 2003; Anonim, 2006).

Uysal (2004), Ege BÖlgesi sofralık ŐzŐm ihraÇ eden firmaları incelemiŐ; incelediği firmaların tamamı Sultani Őekirdeksizin yanında iri ve Çekirdeksiz olan Superior Seedless gibi ŐeŐitler ile Çekirdekli ŐeŐitlerden; Red Globe, Cardinal ve Mevlana ŐeŐitlerinin ihracatında gelecek gŐrdŐklerini, bazı firmalar da Thompson tipi diye adlandırdıkları ve Sultani Çekirdeksiz ŐeŐidinin sofralık amaÇlı olarak hormonla daha irileŐtirilmiŐ formu ile Red Globe, Superior Seedless, Mevlana, Razakı, Yalova İncisi gibi ŐeŐitleri bulmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Bağ tesisinde ŐeŐit ŐeŐimi en Önemli aŐamalardan biridir. Uygun olmayan ŐeŐit ŐeŐimi halinde tesisin yenilenmesi gerekebilir. En azından zaman ve para kaybına yol aŐacak ŐeŐit deđiŐtirme sorunu ortaya Őıkacaktır.

Kumlu, Őakıllı topraklar erkencilik iÇin elveriŐlidir, ağır killi bŐnyeye sahip topraklarda dŐŐŐk kaliteli fakat bol miktarda ŐzŐm alınır. Tınlı topraklar, bŐnyelerinde %20-50 kil ve %50-80 kum iŐeren topraklardır. Kalite ve verimli bağcılık iÇin en uygun topraklardır. KireŐ oranı yŐksek olan topraklarda verim Çok yŐksek olmaz, fakat ŐzŐmleri kalitelidir. Total kireŐ oranı % 60'a kadar Őıkan topraklarda bile, Fercal, 41B gibi anaŐlar

kullanılmak suretiyle bağcılık yapılabilir (Uzun, 2004). Genel olarak sofralık ve kurutmalık çeşitlerde sıra aralık mesafesi daha geniş (2.8- 3.5 m x 1.8-2.5 m), şaraplık çeşitlerde daha dar (3-2.5 m x 1.5-2.0 m) bırakılmaktadır.

Ülke bağcılığında önemli bir yere sahip olan bölgelere uygun sofralık, kurutmalık ve şaraplık çeşitler üzerinde birçok araştırma yapılmış ve yeni çeşitlerin ilavesi ile devam etmektedir. Yapılan araştırmalar; Klon seleksiyonu, ampelografi (çeşit tanımlaması), introduksiyon, melezleme, çeşit-anaç adaptasyonu, kültürel uygulamalar (sofralık kaliteyi artırmaya yönelik) gibi sıralanabilir. Bunların bazıları aşağıda verilmiştir.

Türkiye genelindeki klon seleksiyonu çalışmalarından toplam 31 çeşitte tamamlanmış, 92 klon seçilmiştir. 21 sofralık çeşitte 58 klon, 9 şaraplık çeşitte 31 klon ve 1 kurutmalık çeşitte 3 klon seçilerek üretime aktarılmıştır.

Bölgemizde yapılan klon seleksiyonu çalışmaları sonucunda sofralık üzümlerden Osmanca, İpek (Pek), Sultani Çekirdeksiz, Pembe Gemre; sofralık ve kurutmalık olanlardan Razakı; kurutmalık ve şaraplık olarak Çal Karası; kurutmalık olarak ise Yuvarlak Çekirdeksiz çeşitlerinde toplam 28 klon seçilmiştir. Ayrıca Burdur Dimriti, Siyah Dimrit, Burdur Razakısı ve Siyah Gemre üzüm çeşitlerinde de klon seleksiyonun II. Aşamasına devam edilmektedir (Yılmaz ve ark., 1997; Kader ve ark., 1997; Öztürk ve ark., 1998; Ilgın ve ark., 1999; Ilgın ve ark., 2001; Kader ve ark., 2001; Kader ve ark., 2004).

Ilgın ve ark. (1999) Ege Bölgesinde yetiştiriciliği yapılan Çekirdeksiz üzüm çeşidinde sofralık ve kurutmalık amaçlı tiplerin belirlenmesi için yaptıkları çalışmada Çekirdeksiz üzüm çeşidine ait toplam 38 adet tip belirlemişlerdir. Bunlar arasında sofralık (S6, S4, S5) ve kurutmalık (T3, Y3, S1) amaçlı 3'er tip seçmişlerdir. Kurutmalık amaçlı seçilen S1 tipinin sofralık özelliklerinin de iyi olduğunu belirtmişlerdir.

Yılmaz ve ark. (1999) Ege Bölgesi'nde 208 adet yöresel çeşit belirlemiş ve incelenen 32 çeşit içerisinde 16 adedinin sofralık, 1 adedinin kurutmalık ve 12 adedinin ise şaraplık standartlara uygun olduklarını belirlemişlerdir.

Öztürk ve ark. (2001) tarafından yapılan Ege Bölgesinde sofralık üzüm yetiştiriciliğine uygun bioklimatik araştırma sonucuna göre, deniz seviyesinden 1000 m yüksekliğe kadar (Kütahya civarı hariç) yerlerin kaliteli sofralık üzüm üretimi için iklim koşullarının uygun olduğunu belirlemişlerdir. Denemede yer alan çeşitlerden Cardinal, Yalova İncisi, Hamburg Misketi, Royal, Razakı, Beyrut Hurması, Ata Sarısı ve İtalia bölge koşullarında ticari amaçlı, yaygın şekilde yetiştirilebileceğini belirtmişlerdir.

Erdem ve ark. (2001) İzmir ili Kemalpaşa ilçesi Halilbeyli köyünde 6 üzüm çeşidi (Uslu, Cardinal, Yalova İncisi, Perlette, Alphonse Lavallée ve Italia) ve 5 amerikan asma

anacı (41 B, 44/53 M, 99 R, 140 Ruggeri ve Dogridge) ile yaptıkları adaptasyon çalışmasında sofralık çeşitlerden Italia ve Alphonse Lavallée üzüm çeşitlerini, Amerikan Asma Anaçlarından 99 R, 140 Ruggeri yöre için önermişlerdir.

Kader ve Ilgın (2002); ABD ve Fransa'dan introduksiyon yolu ile getirilen 5 çekirdeksiz üzüm çeşidi (Superior Seedless, Flame Seedless, Fantasy Seedless, Ruby Seedless, Crimson Seedless) ile 4 çekirdekli üzüm çeşidinin (Queen, Michele Palieri, Ribol, Lival) sürgün, yaprak, çiçek, salkım, tane, çekirdek özelliklerini belirlemiş ve Superior Seedless çeşidinin erkencilik sağlayabilecek yörelerde, M. Palieri orta mevsim ve Crimson Seedless çeşidinin geççilik sağlayabilecek yörelerde yayılmasının yararlı olabileceğini belirtmiştir.

Kader ve ark.(2003)'ün Güneydoğu Anadolu Bölgesi iklim verilerine göre yetiştirilebilecek sofralık üzüm çeşitlerinin belirlenmesi amacıyla yaptıkları bir araştırmada; Elazığ ve Malatya yörelerinde kısa ve orta uzun vegetasyon dönemi olan çeşitler tercih edilmesi gerektiğini, diğer yörelerde de (Diyarbakır, Adıyaman, K.Maraş, Mardin, Ş.Urfa, G.Antep, İslahiye, Kilis) yüksek pazar değeri olan;Yalova İncisi, Cardinal, Royal, Ata Sarısı, ve Kadın Parmağı üzüm çeşitlerinin yetiştiriciliğine uygun koşulların mevcut olduğunu belirlemişlerdir.

Ateş ve Kısmalı (2004); Cardinal, Pembe Gemre ve Sultani Çekirdeksiz Üzüm çeşitlerinde salkım ve tane seyreltme, yaprak alma, ethrel uygulaması ve bu uygulamaların kombinasyonlarının sofralık üzüm verimi ve kalitesi ile vegetatif gelişmeye etkilerini araştırmışlardır.

İlter ve Dokuzoğuz (1975), bazı şaraplık üzüm çeşitlerinin verimleri üzerinde yaptıkları bir çalışmada; beyaz çeşitlerden Muscadelle ve siyah çeşitlerden Cinsaut üzüm çeşitlerini önermişlerdir.

Köylü ve ark. (2002); Kemalpaşa, Halilbeyli ve Menderes ilçelerinde Chardonnay, Macabeau, Ugni Blanc; Cabernet Sauvignon, Merlot, Syrah ve Pinot Noir şaraplık üzüm çeşitlerinin verim ve kalite özelliklerini inceledikleri bir araştırmada şaraplık beyaz çeşitlerden Ugni Blanc, Macabeau ve Chardonnay; kırmızı şaraplık çeşitlerden ise Merlot, Syrah, Cabernet Sauvignon şeklinde önermişlerdir. Pinot Noir çeşidinin ise Manisa gibi aşırı sıcak bölgelerde çeşide özgü kalitenin yakalanamadığını belirtmişlerdir.

SOFRALIK ÜZÜM ÇEŞİTLERİ VE ÖZELLİKLERİ

Sofralık Üzümlerde Aranan Özellikler

Salkımlarının büyük ve gösterişli, tanelerinin seyrek ve iri, ince kabuklu, sulu ve şekerli, çekirdeksiz veya çok küçük çekirdekli olması, üniform renk oluşturması ve nakliyeye uygun olması arzu edilir. Ayrıca tane sap bağlantısı kuvvetli, çatlamayan tane kabuğu olmalı ve beyaz çeşitlerde yanık renk olmaması arzu edilmektedir. Bu nitelikleri taşıyan üzüm çeşitlerimizin fazlalığı yanında ticari önemde üretimi yapılan çeşit sayısı azdır.

Trakya İlkeren

Alphonse Lavallée X Perlette

Salkımları büyük (600- 650 g), dallı konik ve dolgun yapıdadır. Taneler koyu kırmızı-mor renkli, orta (4- 5 g), yuvarlak şekildedir. Tane-sap bağlantısı kuvvetli, yola dayanımı iyidir.

Karışık veya uzun budanması gereken bir çeşittir. Verimli bir çeşittir. Erkencidir, erken olgunlaşmasına rağmen omca üzerinde, uzun süre bozulmadan kalabilmektedir.

Superior Seedless

Sofralık üzüm market standartlarında Sugraone olarak da anılmaktadır (Anonim, 2002).

Salkımları büyük (470 g), sık veya çok sık yapıdadır. Taneler yeşil- sarı renkli, iri taneli (5 g), kısa oval şekilli ve çekirdeksizdir.

Yarı uzun- uzun budanması gereken bir çeşittir. Dekara verimi orta (1200-1400 kg) dır. Temmuz sonlarında olgunlaşan erkenci bir çeşittir.

Yalova İncisi

Hönüsü X Siyah Gemre

Salkımları orta büyüklükte (400- 550 g), dallı ve konik, normal sıklıktadır. Taneler yeşil-sarı renkli ve fazla (5 g) irilikte, oval şekilli ve 2- 3 çekirdekli dir.

Orta ve uzun budanması gereken bir çeşittir. Dekara verim 1000- 1600 kg arasındadır. Erkenci bir çeşittir (bölgede temmuz ayı içerisinde olgunlaşır).

Sevilerek yenilen, boncuklanma yapmadığı zaman çok kolay pazarlanan bir çeşittir. Fazla yüklü asmalarda seyreltme yapılmalıdır. Özellikle erkenci yörelerde yetiştiriciliği tavsiye edilir.

Cardinal

Flame Tokay X Ribier melezi

Salkımları büyük (500-650 g), konik- silindirik ve seyrek tanelidir. Taneler kırmızı-mor renkte çok fazla iri (7 g), yuvarlak şekilli, 2-4 çekirdekli, iyi olgunlaştığında çok az aroma ihtiva eder.

Kısa budanır (en çok 4 gözlü). Dekara 1000- 2800 kg verim verir. Temmuz ikinci yarısı –ağustos başı olgunlaşmaktadır.

Çiçekten önce somak seyreltmesi kaliteyi artırır. Sıcak yerlerde güneş yanıklıklarının oluşmaması için yaprak alımının dikkatlice yapılması gerekir. Mildiyöye, külemeye, küf çürüklüğüne, kış donlarına ve kısa boğum hastalığına hassastır.

Flame Seedless (Red Flame)

Thompson Seedless X Cardinal

Tatlı ve renkli bir çeşittir. Salkımları normal büyüklükte (330 g), sık veya normal yapıdadır. Taneler pembe, kırmızı renkli, küçük taneli (2 g); az basık veya yuvarlak şeklinde ve iz halinde çekirdekli.

Yarı uzun ya da kısa budanması gereken bir çeşittir. Dekara verimi orta (1400-1500 kg) dır. Ağustosun ilk yarısında olgunlaşmaktadır.

Hamburg Misketi

Salkımları büyük (400- 550 g), dallı konik ve dolgun sıklıktadır. Taneler morumsu siyah renkli ve orta (4 g)irilikte, oval şekilli, 2- 3 çekirdekli, misket aromalıdır.

Kısa budanır (şıralık veya şaraplık olarak değerlendirmede karışık budama yapılabilir). Dekara verim 1100- 1700 kg arasındadır. Orta mevsim (Ağustosun ikinci yarısı) de olgunlaşmaktadır.

Hamburg Misketinin sırasında yoğun misket kokusu olduğu için üzüm suyu olarak da değerlendirilebilir.

Mildiyöye çok hassas, küleme ve kış donlarına hassastır. Çiçek silkmesi ve boncuklanma gösterebilir. Geçit Bölgelerde yetiştiriciliğe uygundur.

Mevlana

Çekirdekli sofralık bir çeşit olup ortalama salkım ağırlığı 470 g, taneler beyaz, çok iri (7 g), elips şeklindedir.

Ağustos sonunda olgunlaşmaktadır.

Red Globe

Salkımları büyük-çok büyük (1000 g), dolgun sıklıktadır. Taneler morumsu kırmızı renkli ve çok iri (12- 14 g), yuvarlak şekillidir ve 3-4 çekirdeklidir.

Kısa budanması gereken bir çeşittir. Geç olgunlaşan bir çeşittir.

Samancı Çekirdeksizi

Beyaz Şam X Perlette

Salkımları orta büyüklükte (250- 350 g), dallı konik ve seyrek yapıdadır. Taneler beyaz, iri (4- 5 g), elips şeklindedir. Tane çok gevrek, az sulu ve serttir.

Sürgünün orta kısımdaki gözleri verimli olduğundan karışık budanması gereken bir çeşittir. Ağustos ortasında olgunlaşmaktadır.

Dekara verim 1500- 1800 arasındadır. Gibberellik asit ile taneler oldukça irileştirilebilir (7- 8 g). Tane iriliği 3-5 mm olduğunda 40 ppm Gibberellik asit tavsiye edilebilir (Samancı, 1998). Kuru üzüm üretimi için de uygundur.

Michele Palieri

Alphonse Lavallée X Red Malaga

Salkımları büyük (440 g), gevşek veya normal yapıdadır. Taneler mavi-siyah renkli, çok iri (8 g), yuvarlak şekilli ve 1-3 çekirdeklidir.

Yarı uzun budanması gereken bir çeşittir. Dekara verimi fazla (1500-1700 kg) dır. Ağustosun ikinci yarısında olgunlaşmaktadır.

Alphonse Lavallée

Sinonimleri: Karatopaldı, Enfes ve Ribier'dir.

Salkımları büyük (400- 600 g), kanatlı konik ve seyrek tanelidir. Taneler morumsu siyah renkli ve iri (6 g), basık yuvarlak şekilli, 3- 4 çekirdekli, erken hasat edildiğinde hafif buruk bir tat oluşturur.

Kısa budanır. Dekara 1400- 1600 kg verim verir. Ağustos sonu- eylül başı olgunlaşmaktadır.

Salkım-tane bağlantısı kuvvetli, depolama ve nakliyeye uygundur.

Enstitümüz tarafından yapılan anaç- adaptasyon çalışmaları sonucunda kıraç arazilerde Alphonse Lavallée çeşidi için 99R ve 140Ruggeri anaçlarının uygun olduğu belirlenmiştir.

Italia

Bicane X Hamburg Misketi melezi

Salkımları büyük (500- 800 g), kanatlı konik dallı ve dolgun sıklıktadır. Taneler beyaz-sarı kehribar renkli ve çok fazla iri (7 g), oval şekilli, 1- 2 çekirdekli, misket kokulu olmasına rağmen bazı taneleri kokusuzdur.

Genelde kordon (kısa) budanırsa da yeterli miktarda ve kaliteli ürün için uzun (11 göz) olarak da budanabilir. Dekara verim 1000- 2400 kg arasındadır. Eylül ayında olgunlaşmaktadır.

Enstitümüz tarafından yapılan anaç- adaptasyon çalışmaları sonucunda kıraç arazilerde Italia çeşidi için 99 R ve 140 Ruggeri anaçları tavsiye edilmiştir.

Güneş yanıklığına hassas bir çeşittir. Yeşil budamanın dikkatli yapılması gerekir. Uygun şekilde muhafaza edildiğinde yola dayanıklıdır. Mantari hastalıklara karşı oldukça hassastır. Bununla birlikte kükürde karşı da hassas olduğundan hafif kükürtleme yapılmalıdır.

Razakı

Sinonimleri: Anadolu Razakısı, Karaburun Asması, Rezaki, Rosaki

Salkımları büyük (400- 500 g), dallı konik, seyrek sıklıktadır. Taneler sarımtırak açık yeşil renkte ve iri taneli (5 g), uzun elips şeklinde ve 2- 3 çekirdekli, tatlı ve kokusuzdur.

Kordon, karışık (en çok 10 göz) da budanan bir çeşittir. Dekara verim 1000- 1600 kg arasındadır. Ağustos sonu – Eylül başı olgunlaşmaktadır.

Daha çok sıcak ve kurak bölgelerde allüviyal toprakları sever. Ülkemizin birçok yerinde değişik tipleri vardır. Ülkemizde en çok Denizli-Aydın ve İzmir yörelerinde, dünyada ise Yunanistan, Filistin ve Mısır gibi ülkelerde yetiştirilir.

Ata Sarısı

Beyaz Çavuş X Cardinal

Salkımları büyük (500- 850 g), konik ya da silindirik ve seyrek sıklıktadır. Taneler yeşil-sarı renkli ve çok fazla (8 g) irilikte, oval şekilli ve 2- 3 çekirdeklidir.

Uzun (12 gözlü) budama yapılıır. Dekara verim 1600- 2700 kg arasındadır. Eylül ayının ikinci yarısında olgunlaşmaktadır.

Pembe Gemre

Salkımları büyük (500- 700 g), orta-sık sıklıktadır. Taneler pembe renkli ve iri taneli (7- 7.5 g), yuvarlak şekillidir.

Yarı uzun budanması gereken bir çeşittir. Dekara verimi fazla (1500- 2500 kg) dır. Geç olgunlaşan bir çeşittir (Eylül ayı içerisinde olgunlaşır).

Homojen renklenmesi olmayan bu çeşitte yaprak almanın dikkatli bir şekilde yapılması gerekmektedir. Ege Bölgesinde Denizli, Ödemiş, Bayındır ve Bergama'da yetiştiriciliği yapılmaktadır.

Crimson Seedless

Salkımları orta (390 g), sık yapıdadır. Taneler pembe renkli ve orta (3 g) irilikte, silindirik şekilli ve çekirdeksizdir.

Yarı uzun- kısa (dip gözleri verimli) budanabilen bir çeşittir. Dekara verimi fazla (1500-1700 kg) dır. Geç mevsimde (ekimin ilk yarısında) olgunlaşmaktadır.

ŞARAPLIK ÜZÜM ÇEŞİTLERİ VE ÖZELLİKLERİ

Şarap; taze üzüm suyunda bulunan şekerlerin fermantasyon sonucu alkole dönüşmesi ile elde edilen medeniyet tarihi kadar eski bir içecektir. Asmanın yetiştirildiği bölge, üzüm çeşidi, iklim koşulları, hasat şekli, mayalanması ve depolanması şarabın kalitesini direkt olarak etkileyen unsurlardır.

Son yıllarda şaraplık üzüm üretimi alan ve miktar bakımından belirli çeşitlerde artış gösterirken; Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) yüksek oluşu, fiyat ve kalite düşüklüğü gibi nedenlerden dolayı azalış eğilimi göstermektedir. Şaraplık üzüm çeşitlerinde kaliteyi yakalayabilmek için toprak, iklim, çeşit ve yapılması gereken kültürel uygulamalar dikkate alınmalıdır.

Chardonnay

Orijini Fransa'dır. Taneler amber sarısı renkte, yuvarlak şekilli, küçük (1-2 g), 1-3 çekirdekli ve çeşide özgü aromalıdır. Salkımlar silindirik, küçük (130-260 g) ve sıktır. Orta mevsimde olgunlaşır. Omca gelişmesi kuvvetli olup düşük şarjlı çift kollu guyot budama uygulanır (Çelik, 2002; Köylü ve ark., 2002).

Gözler erken uyandığından ilkbahar geç donlarına karşı hassastır. Çiçeklenme dönemindeki yağışlara ve ısı değişimlerine hassas olması boncuklanmaya neden olabilir. Toprak yapısına bağlı olarak verimi 500-1500 kg/da arasında değişir. Mildiyö ve Küllemeye hassastır. Olgunluğun ilerlemesine bağlı olarak tane kabuğunun incilmesi sonucu kurşuni küfe hassasiyeti artar. Yüksek kalitede köpüren şarap veren yumuşak bukeli bir çeşittir. Nispi rutubeti yüksek olan sahil şeridinde yetiştirilmesi halinde erken olgunlaşma görülebilir.

Macabeau

Orijini İspanya'dır. Güç şartlara adaptasyonu iyidir. Taneleri yeşil- sarı renkte, yuvarlak şekilli, küçük-orta (1.5-2.2 g) ve 2 çekirdeklidir. Salkımları orta-iri (350-500 g), piramit şeklinde kanatlı ve gevşek yapıdadır.

Sürgünleri dik büyür. Kısa budanır. Mildiyö ve kurşuni küfe karşı hassastır. Macabeau, daha ziyade meyvemsi karakterli, hafif asitli, alkolü yüksek açık sarı renkli şaraplar verir. Bu çeşitten dömisek şaraplar da imal edilmektedir.

Ugni Blanc

İtalya orijinli bir çeşittir. Genellikle geç uyanan, omcaları kuvvetli gelişen bir çeşittir. Taneleri küçük (1.5-2 g), yuvarlak şekilli, yeşil- sarı renkli ve 2 çekirdeklidir. Salkımları orta büyüklükte (350-400 g) ve sıktır. Karışık budamaya uygun olan çeşitten 1500-2000 kg/da verim alınabilir.

Çeşit külleme ve ölü kol hastalıklarına oldukça dayanıklı olup mildiyöye karşı hassastır. Şarabı oldukça açık renkli asidi yüksek ve alkol oranı 11-12° dir. Yüksek asit içeriği sıcak bölgelerde yetiştirilmesine olanak sağlar. Kalkerli topraklara adaptasyonu iyidir. Diğer çeşitlerle yapılan şarapların ıslahında, kanyak ve brendi yapımında kullanılmaktadır.

Bornova Misketi

Orijini Ege Bölgesi'dir. Taneleri orta (1.8-2.2 g), yuvarlak şekilli, yeşil-sarı renkli ve 1-2 çekirdekli ve misket aromalıdır. Salkımları konik-silindirik, küçük (150-175 g) ve sıktır. Yarı-uzun/kısa budanır (Çelik, 2002). Son yıllarda dikim alanlarının azalmasına rağmen yöresel çeşitlerden şarap yapımının ön plan çıkması ile Ege Bölgesi için önemi giderek artmaktadır.

Syrah

Fransa'da Syrah, Avustralya'da Shiraz olarak bilinir. Taneleri mavi- siyah renkte, kısa oval şekilli, orta büyüklükte (2.1 g) 2-3 çekirdekli ve özel aromasızdır. Salkımları dallı silindirik şekilli, orta büyüklükte (200-250 g) ve sıktır (Çelik, 2002).

Gözleri geç uyanır, omca gelişmesi orta kuvvette ve fazla verimli bir çeşittir. Kısa budamalarda 500 kg/da olan verim uzun budamalarda 1.000 kg/da kadar çıkmakta ve bu durum şarap kalitesini etkilememektedir. Kuraklığa ve kurşuni küfe karşı oldukça hassastır. Şarabı 11 - 14 alkol derecesinde, dolgun, renkçe kuvvetli, meyve ve çiçek karışımı bir bukeye

sahip olup özellikle diğer şarapların ıslahında kullanılır. Şaraplarının 2-3 yıl dinlendirilmesi kalitesini artırmaktadır.

Merlot

Fransa orijinlidir. ABD’de 1890 yıllarında yetiştirilmeye başlamasına rağmen son yıllarda önemi daha da artmıştır. Tane rengi mavi-siyah, yuvarlak şekilli, küçük (1-1.4 g), 2-3 çekirdekli ve hafif aromalıdır. Salkımları dallı konik, orta büyüklükte (180-250 g), dolgun sıklıktadır (Çelik, 2002).

Erken uyanan bir çeşit olduğundan ilkbahar geç donlarından zarar görebilir. Kuvvetli gelişme gösterir ve vejetasyon periyodu uzundur. Verimli bir çeşit olup uzun ve karışık budamaları gerektirir. 1500 kg/da kadar ürün alınabilir. Güç şartlara adapte olan bir çeşit olmasına rağmen toprak tuzluluğuna ve küllemeye hassasiyet gösterir. Şarabı açık veya koyu yakut kırmızı renkte olup yumuşak bir karakter gösterir. Genellikle Cabernet Sauvignon ve/veya Cabernet Franc ile kupajı yapılır. Şarabı açık veya koyu yakut kırmızımsı renktedir.

Cabernet Sauvignon

Fransa orijinlidir. Tane mavi- siyah renkli, yuvarlak şekilli, küçük (1.5 g), 2-3 çekirdekli ve çeşide özgü biberimsi aromalıdır. Salkımları uzun konik-silindirik, küçük-orta (100-190 g), seyrek-dolgun sıklıktadır (Çelik, 2002).

Sıcak bölgelerin çeşidi olarak bilinir. Ancak uyanması geçtir. Zayıf anaçlarla olan üretiminde yüksek kaliteli şarap verir. Verimi 700-1500 kg/da dır. Külleme ve Ölü kola oldukça hassas olmasına karşılık kurşuni küfe nispeten dayanıklıdır. Koyu yakut kırmızımsı şarabı fiçılarda eskitilirse kendine özgü bir ahududu veya yaban mersini hissi veren bir buke kazanır. Bu nedenle kırmızı şarapların kralı diye adlandırılır.

KURUTMALIK ÜZÜM ÇEŞİTLERİ VE ÖZELLİKLERİ

Ülkemizde yetiştirilen üzümlerin yaklaşık %30’u kurutulmakta ve kuru üzümde dünya ticaretinde söz sahibi olmaktadır. Çekirdeksiz üzüm Ege Bölgesi üreticilerinin en büyük geçim kaynaklarından birisi olmasının yanında adı ve kalitesiyle dünyada tanınmış olan geleneksel ihraç ürünümüzdür (Anonim, 2006).

Sultani Çekirdeksiz

Verim ve gelişmesi iyi standart bir üzüm çeşididir. Salkımları orta irilikte (300-400 g) ve normal sıklıktadır. Taneleri küçük (1.2-1.8 g), yeşil-sarı renkte, ince kabukludur (Anonim,

1990). Dip gözleri verimsiz olduğu için uzun budama yapılmalıdır. Orta mevsimde olgunlaşır, verimi kuru üzüm olarak 500-1000 kg/da arasında değişmektedir. Yuvarlak Çekirdeksiz üzüm çeşidinde yapılan klon seleksiyonu sonucu verim, kuru üzüm kalitesi, omca gelişmesi gibi kriterler yönünden 7 nolu klon (Yılmaz ve ark., 1997) Ilgın ve ark., (1999) tarafından yapılan çalışma sonucu ise 3 tip (T3, Y3, S1) kurutmalık amaçlı seçilmiştir.

Besni

Tane uzun oval, iri (5.5 g), kabuk ince, sarı, tane içi etli, sulu 2-3 çekirdeklidir. Salkım orta irilikte silindir veya konik şeklindedir. Verimliliği ve gelişmesi ortadır. Sofralık yanında kurutulur da değerlendirilir (Anonim, 2007).

Corinth (Kuş Üzüümü)

Çok küçük taneli ve çekirdeksiz özelliğe sahip Corinth üzüm çeşidinin beyaz, siyah ve pembe olmak üzere 3 tipi mevcuttur. Siyah Corinth tamamen kurutmalık olup en yaygınıdır.

Siyah Corinth üzüm çeşidinin asma gelişmesi kuvvetli ve verimi iyidir. Uzun budama yapılmalıdır. Salkımlar küçük, kanatlı ve silindiriktir. Taneler çok küçük, basık küresel şekillidir. Kabuk ince, kırmızımsı siyah ile siyah mor renkte ve pusuludur. Meyve eti sulu, tatlı ve lezzetlidir. Taneler çekirdeksiz, az miktarda asitlidir. Erken olgunlaşır, taneler kurutulduğunda çok küçük ve yumuşak yapıda olup hafif mayhoştur (Yılmaz, 1992).

KAYNAKLAR

- Anonim, 1990. Standart Üzüm Çeşitleri Kataloğu. Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı, Yayın Dairesi Başkanlığı. 15, 21.
- Anonim, 2003. TZOB Üzüm Çalışma Grubu Raporu, Sayı: 1, Ankara.
- Anonim, 2006. <http://www.tzob.org.tr>
- Anonim, 2007. <http://www.volkanderinbay.net/tarimnet/bagcilik>
- Ateş, F., Kısmalı, İ., 2004. Cardinal, Pembe Gemre ve Sultani Çekirdeksiz Üzüm Çeşitlerinde Bazı Kültürel Uygulamaların Üzüm Verim ve Kalitesi ile Vegetatif Gelişmeye Etkileri Üzerine Araştırmalar. Ege Üniv. Fen Bil. Enst. Doktora Tezi.
- Çelik, H., 2002. Üzüm Çeşit Kataloğu. Sun Fidan A.Ş., Mesleki Kitaplar Serisi II, Ankara.
- Erdem, A., Öztürk, H., Yüksel, İ., 2001. Bazı Amerikan Asma Anaçlarının Kemalpaşa Yöresindeki Kıraç Arazilere Adaptasyonu ve Kimi Sofralık Çeşitlere Afinitesi. Manisa Bağcılık Araştırma Enstitüsü, Yayın no:90, Manisa.
- İlgin, C., Öztürk, H., Kader, S., Erdem, A., Gökçay, E., 1999. Ege Bölgesinde Yetiştiriciliği Yapılan Bazı Çekirdeksiz Üzüm Çeşitlerine Ait Tiplerin Belirlenmesi Üzerine Araştırmalar. Manisa Bağcılık Araştırma Ens. Yayınları, No: 80, 48s, Manisa.
- İlgin, C., Kader, S., Öztürk, H., Yılmaz, N., 2001. Pembe Gemre Üzüm Çeşidinde Klon Seleksiyonu Çalışmaları. Manisa Bağcılık Araştırma Ens. Yayınları, No: 83, Manisa.
- İlter, E., Dokuzoğuz, M., 1975. Bazı Şaraplık Üzüm Çeşitlerinin Verimleri Üzerinde Araştırmalar. T.B.T.A.K. V Bilim Kongresi S147-160.
- Kader, S., Öztürk, H., Yılmaz, N., İlgin, C., 2001. İpek Üzüm Çeşidinde Klon Seleksiyonu Çalışmaları. Manisa Bağcılık Araştırma Ens. Yayınları, No: 82, Manisa.
- Kader, S., İlgin, C., 2002. İntroduksiyon Yolu İle Getirilen Bazı Sofralık Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özellikleri İle Sofralık Kalitelerinin Belirlenmesi Üzerinde Bir Araştırma. V. Bağcılık Sempozyumu Bildiri Kitabı, 352-359, 5-9 Ekim 2002, Nevşehir.
- Kader, S., N. Yılmaz, H. Öztürk, C. İlgin, 1997. Osmanca Üzüm Çeşidinde Klon Seleksiyonu Çalışmaları, Bağcılık Araştırma Enst. Md., Yayın No:68, Manisa.
- Kader, S., Işık, H., İlgin, C., 2003. Güneydoğu Anadolu Bölgesi İklim Verilerine Göre Yetiştirilebilecek Sofralık Üzüm Çeşitlerinin Belirlenmesi. GAP III. Tarım Kongresi. Sayfa No: 9-13. Şanlıurfa.
- Kader, S., Yılmaz, N., İlgin, C., 2004. Çal Karası Üzüm Çeşidinde Klon Seleksiyonu Çalışmaları. Manisa Bağcılık A.E. Yayınları, No: 103, 48s, Manisa.
- Köylü, M., Sekin, Y., Bağdatlıoğlu, N., 2002. Ege Bölgesinde Yayımlı Düşünülen Bazı Yabancı Şaraplık Üzüm Çeşitlerinin Denendikleri Ekolojilerdeki Kalite Özellikleri ile Şaraplık Değerlerinin Tespiti Üzerinde Araştırmalar. Manisa Bağ. A. E. Yayınları, No: 89, 38s, Manisa.
- Samancı, H., 1998. Bazı Çekirdeksiz Üzüm Çeşitlerinde Gibberellic Asit (GA₃) Uygulamalarının Salkım ve Tane Özelliklerine Etkisi. IV. Bağcılık Sempozyumu Bildiri Kitabı, 391-394, Yalova.
- Öztürk, H., C. İlgin, S. Kader, N. Yılmaz., 1998. Razakı Üzüm Çeşidinde Klon Seleksiyonu, IV. Bağcılık Sempozyumu, 20-23 Ekim, Yalova.
- Öztürk, H., Işık, H., Kader, S., Gökçay, E., 2001. Ege Bölgesinde Sofralık Üzüm Yetiştiriciliğine İlişkin Bioklimatik Araştırmalar (Sonuç Raporu). Manisa Bağcılık Araştırma Enstitüsü Müd. Yayın No: 86, Manisa.
- Uzun, İ., 2004. Bağcılık El Kitabı. Hasad Yayıncılık Ltd. Şti., İstanbul.
- Uysal, H., 2004. İhracata Yönelik Sofralık Üzüm Üretim ve Pazarlama Olanaklarının Geliştirilmesi. Bağcılık Araştırma Enst. Md., Yayın No: 110, Manisa.
- Yılmaz, N., 1992. Kuş Üzümü (Korent Üzümü) Yetiştiriciliği. TYUAP Ege-Marmara Dilimi ABAV Toplantısı, 4 Kasım 1992,
- Yılmaz, N., İ. İlhan, H. Samancı, İ. Baldıran, 1997. Yuvarlak Çekirdeksiz Üzüm Çeşidinde Klon Seleksiyonu Çalışmaları, Bağcılık Araştırma Enst. Md., Yayın No: 69, Manisa.
- Yılmaz, N., Kader, S., Öztürk, H., 1999. Bağ Bölgeleri İçin Standart Üzüm Çeşitlerinin Saptanması. Manisa Bağcılık A.E. Yayınları, No: 77, Manisa.